

Antwoordkaternen bij “De Nederlanden in de 16-de en 17-de Eeuw” [Eureka 2 HV]

4. De Nederlanden in de Middeleeuwen

1. xxx Zie instructie
- 1.1. Artois, St. Pol, Vlaanderen, Henegouwen, Kamerijk, Namen, Luik, Brabant, Zeeland, Holland, Nedersticht, Oversticht, Gelder, Veluwe, Zutphen, Limburg, Friesland
- 1.2. langs de Rijn (Oude Rijn)
- 1.3. alle gewesten in Duitse Rijk, behalve Vlaanderen, Artois,
- 1.4. → (= zelf doen)

2. xxx
- 2.1. →
- 2.2. →

3. xxx
- 3.1. textiel: Vlaanderen, Brabant, Henegouwen, Holland
metaal: Namen, Luik, Brabant,
mijnbouw: Henegouwen, Namen, Luik, Limburg
scheepsbouw: Holland, Zeeland, Vlaanderen
visserij: Friesland Holland, Oversticht, Zeeland
- 3.2. Vlaanderen, Henegouwen, Brabant, Holland
- 3.3. landbouw: agrarisch-stedelijke samenleving

4. 1588

5. De Nederlanden komen in opstand

5.1. De Nederlanden onder Karel V

5. **Extra opdracht VWO: xxx**
- 5.1. Bourgondische -, Oostenrijkse (Habsburgse) -, Spaanse
- 5.1 Johanna x Filips de Schone (ouders)
- 5.2. Maria x Maximiliaan (opa)
- 5.3. Maria x Maximiliaan (oma)
- 5.4. huwelijken binnen de familie (neven-nichten)

6. Brussel
- 6.1.

7. (let op de titels van de paragrafen!)

5.2 Oorzaken van de Nederlandse Opstand

5.2.1 De politieke oorzaak van de opstand

8. Karel V (1515-1555), Filips II (1555-(1588)).....

Eureka 2 hv

- 9 xxx Zie instructie
- 9.1 Oorzaak, reden, aanleiding (ORA)
- 9.2 Oorzaak = waardoor; reden = waarom; aanleiding= wanneer gaat...beginnen
- 9.3 Oorzaak

- 10. bestuur en macht
- 10.1. Door welk politiek probleem ontstaat de Opstand in de Nederlanden
- 10.2. centralisatie versus particularisme; probleem: centralisatiepolitiek vermindert macht van adel en steden, die vasthouden aan particularisme
- 10.3. xxx
- 10.4. Zie onder

	Centralisme	particularisme
Personen/groepen	Karel-Filips. Ambtenaren in Brussel	Adel, steden
Centrale bestuursorganen	Landsheer/landsvoogd; geheime raad, raad van financiën	Raad van State, Staten-Generaal
	Centralisme	particularisme
Gebeurtenissen uit 5.2.1.	Hard optreden Granvelle voert centralisatie door	Smeekschrift van edelen
Illustraties blz. 53 en 54	Kouwenberg	smeekschrift

- 11 voorrechten (rechten die de een wel heeft, maar de ander niet)
- 11.1 particularisme: het gaat hier om bijzondere rechten van adel en steden

- 12.1. Willem van Nassau: = Willem van Oranje
- 12.2. Hij is Duitser, maar blijft zijn nieuwe vaderland trouw
- 12.3. prins van Oranje
- 12.4. de koning van Spanje heb ik altijd geëerd
- 12.5. Filips II

5.2.2 De godsdienstige oorzaak van de opstand

- 13. geloof en kerk
- 13.1. door welk godsdienstig probleem ontstaat de Opstand in de Nederlanden?
- 13.2. De regering van de Nederlanden staat geen andere godsdienst (kerk) dan de RKK toe

14.

	Rooms-katholicisme	protestantisme
geloofsbronnen	Bijbel + geestelijkheid + heiligen	bijbel
kerkdienst	Zeven sacramenten met veel rituelen	Bijbellezing + psalmen
Uiterlijk van de kerk	Rijk versierd; altaar	Eenvoudig ingericht; kansel (preekstoel)

- 15 Geen kinderdoop ; spoedige terugkeer van Jezus op aarde
- 15.1 **Extra opdracht VWO (1) [de] sacramenten niet erkent (zoals oliesel); (2) geen voorwerpen aanbidt (zoals kruisbeeld)**

Eureka 2 hv

15.2 **Extra opdracht VWO:** Zij wordt gewurgd (“...door de strik aan te draaien...” en vervolgens verbrand op de brandstapel tot er niets meer van haar over is, zodat niets meer aan haar zal herinneren (“...gebrant tot polveren [poeder/as] tot sulcs, dat van huer geen memorie meer en zij...”)

16. precieze naleving van de bijbel; gelovigen kiezen bestuurders van kerkelijke gemeenten
16.1. gereformeerden en hervormden

17. [op muren /aan deuren opgehangen, of voorgelezen] aankondigingen van de regering (in dit geval over het geloof)

17.1. xxx

17.2. ‘zachte doodstraf’; ‘harde doodstraf; in beslagname bezit

5.2.3. De economische oorzaak van de opstand

18. bestaansmiddelen, inkomen en bezit

18.1. Door welk economisch probleem ontstaat de Opstand in de Nederlanden?

18.2. De kooplieden in de steden wilden vrije handel, geen bemoeizucht van landsheren

19. xxx

19.1. aantal inwoners per vierkante kilometer

19.2. Brugge, Gent, Brussel, Antwerpen, Luik

19.3. Amsterdam, Rotterdam

19.4. bevolkingsdichtheid: Vlaanderen en Holland.

5.2.4. De aanleiding tot de opstand

20. wanneer gaat (door welke gebeurtenis) gaat de Opstand in de Nederlanden beginnen?

21. Filips II stuurt strafleger na de Beeldenstorm

22. xxx

22.1. →

22.2. [als mensen (personen of groepen mensen) iets willen of niet willen dan gaat het om redenen]

22.3. Filips: Beeldenstorm; Willem: strafleger van Alva

22.4. als ‘Nederlanders’ zich gaan verzetten tegen strafleger

22.5. - geschreven en ongeschreven, want

- subjectief, want; dus standplaatsgebondenheid is

- secundair, want

23. xxx

24. **Extra opdracht VWO.** Citaat: Willem van Oranje heeft Beeldenstormers bestraft en blijft trouw aan Filips en kerk:”de orde te herstellen en ik ervoor zorgen zal dat de heilige diensten voortgezet zullen worden”,....

5.3 Het verloop van de opstand

25. →

25.1. →

25.2. →

Eureka 2 hv

26. xxx
26.1 verbannen uit rijk van Filips; contactverbod; vogelvrij (burgers mogen hem doden)
26.2 aanstichter van onlusten.....misdadiger en verrader
26.3 primair: de tekst is door Filips persoonlijk goedgekeurd

27 Extra opdracht VWO. Aan de ene kant wel, want Willem van Oranje heeft inderdaad trouw gezworen aan Filips II en Filips heeft de soevereine (= hoogste) macht hier in de Nederlanden.

Maar aan de andere kant niet. Door een prijs op het hoofd te zetten van Willem van Oranje handelt hij in strijd met de christelijke leer en tevens geeft hij daarmee het verkeerde voorbeeld aan zijn onderdanen.

- 27.1. xxx
27.2. Filips onderdrukt [de vrijheid van] de burgers (onderdanen)
27.3. gevolg: ban: 1580 → afzwering: 1581

28. xxx
28.1. geschreven
28.2. ongeschreven (met weinig tekst)
28.3. secundair (1874!)
28.4. primair (maker aanwezig bij terechtstelling)
28.5. ze zijn edelmoedig (kunnen vergeven)
28.6. ze zijn moordenaars van ongewapende burgers

29. →

5.4. de gevolgen van de Opstand

30. →
30.1./ 30.2.

Directe gevolgen	Soort gevolg	Indirecte gevolgen
1. scheiding Nederlanden	p	Nederland, België en Luxemburg
2. Antwerpen verdwijnt als belangrijke handelsstad	e	Amsterdam wordt belangrijkste handelsstad
3. adel gaat achteruit	s, p	Hogere burgerij wordt belangrijkste groep
4 calvinisme leidende godsdienst in noorden	g	Discriminatie andere geloven

31. staatsvorm zonder gekroond staatshoofd
31.1. monarchie (=met gekroond staatshoofd)
31.2. Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelre, Utrecht, Holland, Zeeland
31.3. Noord-Brabant, Limburg
32. gewetensvrijheid: je mag denken wat je wilt; geen godsdienstvrijheid: je mag niet in het openbaar voor je mening uitkomen

!!Vergeet niet de samenvattingopdracht te maken!!!!!!!!!!!!!!

(mocht je hiermee problemen hebben dan **moet je op tijd** vragen stellen in de les)

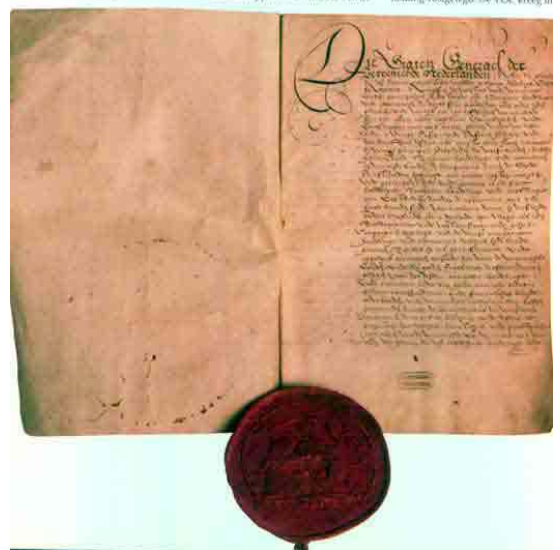
Hoofdstuk 6: De Republiek in de Gouden Eeuw

6.1 De economische ontwikkeling

33. De periode van bloei economie, kunsten en wetenschap in Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden ten tijde van de eeuw
34. Opslag en overslag van goederen
- 34.1. nijverheid: scheepsbouw/-reparatie; bewerking / veredeling grondstoffen; scheepsuitrusting (voedsel en materieel); bank- en verzekeringswezen
- 34.2. Dit alles staat in dienst van handel
35. zie onder

Handelsgebied	waarde van de invoer in guldens	percentage	producten
Oostzee	12.500.000	41	
Noorwegen	1.500.000	5	
Noord-Rusland	1.500.000	5	
Noord-Duitsland	2.000.000	7	
Engeland, Schotland, Ierland	4.400.000	14	
Noordwest-Frankrijk	1.700.000	6	
Zuidwest-Frankrijk	3.000.000	10	
Spanje, Portugal, Middellandse Zee	3.000.000	10	
Voorbijlandvaart Frankrijk-Oostzee	400.000	1	
Walvisvaart	400.000	1	
Totaal	30.400.000	100	

- 35.1
- 35.2 bewindvoerders uit zes kamers kiezen de Heren XVII
- 35.3 samenbundeling voorcompagnieën
- 35.4 overheidsbevoegdheden (heeft bijvoorbeeld Shell niet!)
- 35.5 handelsmonopolie
- 35.6 90,- gulden [$450 \times 2 = 900 \times 2 = 1800$; $1800 / 2,50 = 720$ stuks stof; 720×30 pond = 21600 pond kruidnagelen. Kosten kruidnagelen: $21600 \times 0,25 = 5400$ gulden. Aanschaf 450,- verkoop 5400,- winst = 4950 gulden]
36. xxx
- 36.1. → (**tip**: verkopen – equipage!)
- 36.2. →
- 36.3. vanaf 1780

Octrooi (vergunning) van de Staten-Generaal voor de VOC

Eureka 2 hv

- 37 VOC: Zuid-Afrika, Indische Oceaan, Grote Oceaan; WIC: Afrika, Amerika
- 37.1 gebruik voor 37.1. een historische atlas
- 37.2 gebruik voor 37.2. een historische atlas
- 38 Amsterdam levert 8 van de 17 Heren XVII van het hoofdbestuur van de VOC
- 38.1 (1) Amsterdam het meeste kapitaal inlegt en (2) Amsterdam de grootste stad is

Oude schoolplaat: De Dam van Amsterdam in de Gouden Eeuw

6.2 'Nederland' groeit uit tot een koloniale macht

- 39 xxx = Zie instructie
- 39.1 door VOC geplaatste Hollanders op Indonesische akkers (perken)
- 39.2 om de verdreven Indonesiërs te vervangen
- 39.3
- 40 **vestiging:** bevolking uit Europa vestigen als boeren; **exploitatie:** handelsposten stichten voor monopolie
- 40.1 Zuid-Afrika
- 40.2 Indonesië
- 40.3 Nieuw Nederland: 1664; Zuid-Afrika: 1815; Indonesië: 1949; Nieuw-Guinea: 1963; Suriname: 1975
- 40.4 Antillen, Aruba

VOC kaart uit 1660

6.3. De maatschappelijke (sociale) ontwikkeling in De Republiek

- 41 **stand:** familie en familiebezit (geboorte); **klasse:** kennis, bezit, inkomen
- 41.1 standen: Adel en Burgerij
- klassen: patriciaat, brede burgerij, middenklasse, loontrekkers, bezitslozen
- 41.2 patriciaat heeft politieke macht (functies) en de brede burgerij niet
- 41.3 er is veel werk, maar dat werk is niet zeker (veel tijdelijk werk) of er is vaak crisis door oorlog / te weinig graaninvoer waardoor de broodprijs (dagelijks voedsel) enorm steeg.
- 42 **Opdracht VWO**
- Wél:** joden mogen poorter worden; stadsbestuur verbiedt het joden te mishandelen. **Niét:** er zijn anti-joodse rellen

6.4 Politieke ontwikkeling

6.4.1. Het bestuur

- 43 xxx
- 43.1 staatsvorm zonder gekroond staatshoofd
- 43.2 monarchie
- 43.3 Friesland, Groningen, Overijssel, Gelre, Utrecht, Holland, Zeeland
- 43.4 Drenthe; Staats-Vlaanderen, Staats-Brabant, Staats-Limburg
- 43.5 Staats- zijn Generaliteitslanden. Ze mogen zichzelf niet besturen, ze worden bestuurd door de Staten-Generaal en Drenthe was te arm.
- 43.6 Verklarende vraag. Dit kun je zien aan het vraagwoord 'waarom'.

- 44 xxx
- 44.1 Zie tabel
- 44.2 Zie tabel

Republiek	Karel V
1. Republiek	monarchie
2. Macht bij gewestelijke staten /statenbond	Eenheidsstaat o.l.v. landsheer (=Karel)
3. Geen geestelijkheid	Geestelijkheid heeft politieke functies

- 45 Stadhouders
- 45.1 gewestelijke verdediging; benoemen van stedelijke bestuurders, gratie verlenen
- 45.2 staatshoofd: verdediging, buitenlandse politiek, besturen van Generaliteitslanden
- 45.3 last= opdracht meekrijgen van je gewest; ruggespraak = overleggen met je gewest voordat je gaat stemmen

6.4.2. Politieke tegenstellingen

- 46 prinsgezinden en staatsgezinden
- 46.1 Maurits en Van Oldenbarnevelt
- 46.2 Willem III en Johan de Witt
- 47 Engeland is grootste gevaar (handelsconcurrentie)
- 47.1 →
- 47.2 Macht
- 48 **Opdracht VWO:** het uitschakelen van politieke tegenstanders
- 48.1 er is een beschuldiging gezocht om van hem af te komen
- 48.2 →
- 48.3 Van Oldenbarnevelt krijgt (schijn-)proces; De Witt: vermoord door volksmenigte zonder proces. In beide gevallen heeft de regering er (iets) mee te maken.
- 48.4 Pim Fortuyn: →

MAAK DE OPDRACHTEN BIJ DE SAMENVATTING en HET OVERZICHT.

Eureka 2 hv

VOOR HET EINDEXAMEN IS DIT EEN BELANGRIJKE OEFENING. HET DUURT NOG WEL EVEN VOORDAT HET EXAMEN ER IS, MAAR VERGEET NIET: JE GAAT AL NAAR DE 3-DE EN IN DE VIERDE BEGINT HET EINDEXAMEN.

Opdracht 49 en opdracht 50 MOET je zelf doen.

51

Fokke en Sukke 1 = slavenhandel → discriminatie

Fokke en Sukke 2 = de VOC

Fokke en Sukke 3 = de moord op Willem van Oranje door Balthasar Gerards. Hieronder staat de foto van de kogelinslagen aan de voet van de trap van het Prinsenhof in Delft, als tastbaar bewijs van de moordaanslag.

